

Tehnoredactare: Andreia E. Breaz

Corectură: Laszlo Alexandru

Coordonatorul *Colecției de Italiană*: Laszlo Alexandru

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

PIRANDELLO, LUIGI

Luigi Pirandello – Nuvele pentru un an. Vol. I: Șalul negru /

Luigi Pirandello/ trad. Laszlo Alexandru; Cluj-Napoca:

Ecou Transilvan, 2019

ISBN GENERAL 978-606-730-498-5

ISBN SPECIFIC 978-606-730-499-2

I. Laszlo, Alexandru (trad.)

821.135.1

© Laszlo Alexandru

Toate drepturile sunt rezervate.

Reproducerea integrală sau parțială a acestei ediții fără acordul scris al Editurii Ecou Transilvan și al autorului este interzisă, considerată ediție pirat și se pedepsește conform legii.

Editura ECOU TRANSILVAN, Cluj-Napoca, 2019

Editor: Nadia Fărcaș

e-mail: office@edituraecou.ro

telefon: 0745.828.755; 0364730441

www.edituraecou.ro

LUIGI PIRANDELLO

.

NUVELE PENTRU UN AN

Volumul 1

Șalul negru

Traducere de

Laszlo Alexandru

Ecou Transilvan

2019

- Ei, nu, știți ce? Asta mai vedem! mai vedem!
i-a răspuns scuturînd din cap energic directorul trupei.

Dar Faustino Perres, convins pe deplin că singurul motiv al aplauzelor din seara aceea a fost implicarea neașteptată și violentă a unui element străin, întâmplător, care în loc să răstoarne, cum ar fi trebuit, ficțiunea artistică, s-a amestecat miraculos în ea, conferindu-i brusc, spre iluzia publicului, evidența unui minunat adevăr, și-a retras piesa și a renunțat la ea pentru totdeauna.

CUPRINS

Șalul negru (<i>Scialle nero</i>)	5
Prima noapte (<i>Prima note</i>)	50
“Fumul” (<i>Il “fumo”</i>)	64
Tabernacolul (<i>Il tabernacolo</i>)	123
Apărarea lui Mèola - Sutane din Montelusa	
(<i>Difesa del Mèola - Tonache di Montelusa</i>)	142
Norocoșii - Sutane din Montelusa	
(<i>I fortunati - Tonache di Montelusa</i>)	156
Întrucît nu plouă... - Sutane din Montelusa	
(<i>Visto che non piove - Tonache di Montelusa</i>)	172
Formalități (<i>Formalità</i>)	184
Evantaiul (<i>Il ventaglino</i>)	222
Și a doua! (<i>E due!</i>)	232
Buni prieteni (<i>Amicissimi</i>)	246
Dacă... (<i>Se...</i>)	259
Remediul: geografia (<i>Rimedio: la geografia</i>)	271
Răspunsul (<i>Risposta</i>)	282
Liliacul (<i>Il pipistrello</i>)	294

Șalul negru (*Scialle nero*)

I

- Așteaptă aici - i-a zis Bandi lui D'Andrea. Mă duc s-o anunț. Dacă se mai încăpățânează, vii cu forța.

Miopi amândoi, vorbeau lipiți, în picioare, unul în fața celuilalt. Parcă erau frați, de aceeași vîrstă, cu același aspect: înalți, slabi, țepeni, cu înțepeneala meschină a celui care face totul impecabil, cu meticulozitate. Și adeseori, cînd vorbeau așa între ei, unul îi potrivea celuilalt rama ochelarilor pe nas, sau nodul cravatei sub bărbie sau, negăsind nimic de potrivit, îi atingea nasturii de la sacou. Vorbeau, de altfel, foarte puțin. Iar tristețea tăcută a firii lor se arăta limpede pe chipurile lor palide.

Crescuți împreună, au studiat ajutîndu-se reciproc pînă la universitate, unde apoi unul a absolvit dreptul, celălalt medicina. Acum despărțiți, în timpul zilei, de meseriile diferite, la asfințit încă își mai făceau împreună zilnic plimbarea de-a lungul străzii principale, spre ieșirea din sat.

Se cunoșteau așa de profund, încât era de ajuns un mic semn, o privire, un cuvânt, pentru ca unul să priceapă imediat gândul celuilalt. Așa că plimbarea aceea începea de fiecare dată cu un scurt schimb de fraze și continua apoi în liniște, de parcă unul l-ar fi pus pe gânduri pe celălalt. Și mergeau cu capul în pământ, ca doi cai osteniți; ambii cu mâinile la spate. Nici unul nu era ispitit să întoarcă puțin capul spre marginea drumului, pentru a se bucura de priveliștea ce se deschidea la picioare, punctată de coline și văi și câmpii, cu marea în depărtare, care se aprindea toată la ultimele scipiri ale asfințitului: panorama unei mari frumuseți, pe lângă care parcă era incredibil că cei doi pot trece astfel, fără măcar s-o privească.

Cu câteva zile mai înainte Bandi i-a spus lui D'Andrea:

- Eleonora e bolnavă.

D'Andrea și-a privit prietenul în ochi și a înțeles că boala surorii pesemne că nu era gravă:

- Vrei s-o consult?

- Ea zice că nu.

Și amândoi, plimbându-se, au început să mediteze încruntați, parcă supărați, la femeia aceea care le-a ținut loc de mamă și căreia îi datorau totul.

D'Andrea își pierduse părinții în copilărie și fusese primit în casa unui unchi, care n-ar fi putut nicicum să-l ajute în viață. Eleonora Bandi, rămasă

și ea orfană la optsprezece ani cu fratele mult mai mic decât ea, îngrijindu-se mai întâi cu mărunte și înțelepte economii de puținul rămas de la părinți, apoi muncind, dând ore de pian și canto, a putut să-și țină la școală fratele, ba chiar și pe prietenul lui nedespărțit.

- În schimb - le zicea de obicei rîzînd celor doi tineri - mi-am luat eu toată carnea pe care voi n-o aveți.

Era într-adevăr o femeie plină, care nu se mai termina; însă avea trăsături blînde ale feței și lăsa impresia îngerilor de marmură pe care-i vedem prin biserici, cu poalele filfind. Iar privirea frumoșilor ochi negri, pe care genele lungi aproape că o înveleau în catifea, și sunetul vocii armonioase parcă voiau de asemeni să atenueze, cu un mic efort care o obosea, impresia de trufie pe care acel trup mare putea s-o provoace la început; și zîmbea mereu cu blîndețe.

Cînta din gură și la pian, poate nu foarte corect, dar cu elan pătimaș. De nu s-ar fi născut și n-ar fi crescut printre prejudecățile de la țară și n-ar fi avut povara acelui frate mai mic, poate că s-ar fi aventurat în viața teatrală. Acela fusese, odinioară, visul ei; dar nimic mai mult decât un vis. Acum avea deja spre patruzeci de ani. Respectul de care se bucura de altfel prin sat pentru înzestrările ei artistice compensa, măcar în parte, visul ratat, iar

bucuria că și-a împlinit totuși un altul, adică pe acela de-a le fi oferit prin munca ei un viitor celor doi bieți orfani, îi răsplătea îndelungata jertfă de sine.

Doctorul D'Andrea a așteptat o vreme în sufragerie să revină prietenul pentru a-l chema.

Acea sufragerie plină de lumină, deși cu tavanul scund, plin de mobilă deja uzată, de modă veche, respira un aer de odinioară și parcă se liniștea în echilibrul celor două oglinzi mari, față în față, cu imaginea înțepenită a vechimii sale decolorate. Bătrânele portrete de familie atârdate pe pereți erau, acolo înăuntru, adevărații și singurii locatari. Nou era doar pianul cu coadă, pianul Eleonorei, pe care chipurile din tablouri parcă îl priveau încruntate.

Pierzându-și răbdarea pînă la urmă, medicul s-a ridicat în picioare, s-a dus în pragul ușii, și-a întins capul înainte, a auzit un plîns din camera de dincolo, prin ușa închisă. Atunci s-a hotărît și s-a apucat să bată cu vârful degetelor în ușă.

- Intră - i-a zis Bandi deschizînd. - Nu pricep de ce se încăpățînează așa.

- Fiindcă n-am nimic! - a strigat Eleonora printre lacrimi.

Era așezată într-un jilț mare de piele, îmbrăcată în negru ca de obicei, enormă și palidă; dar tot cu fața ei de copil mare, care acum părea mai ciudată

ca de obicei și poate mai degrabă ambiguă decît ciudată, de la o anumită înăsprire a ochilor, aproape o înțepenire nebună, pe care voia totuși s-o ascundă.

- N-am nimic, vă asigur - a repetat mai moale. - Vă rog frumos să mă lăsați în pace: nu vă faceți griji pentru mine.

- Bine! - a conchis fratele aspru și încăpățînat. - Deocamdată a venit Carlo. Va spune el ce ai. - Și a ieșit din cameră, trîntind furios ușa după el.

Eleonora și-a dus mîna la față și a izbucnit în hohote violente. D'Andrea a rămas o vreme privind-o, cam plictisit și stînjenit; apoi a întrebat:

- De ce? Ce-ai pățit? Nu-mi poți spune nici mie?

Și, fiindcă Eleonora continua să plîngă în hohote, s-a apropiat de ea, a încercat să-i dea la o parte, cu blîndețe rece, o mîna de pe față:

- Hai, calmează-te; sînt eu aici.

Eleonora și-a scuturat capul; pe urmă, deodată, a înhățat cu ambele mîini mîna lui, și-a încruntat chipul, ca într-o mică grimasă, și a gemut:

- Carlo! Carlo!

D'Andrea s-a aplecat asupra ei, cam stingherit în reticența lui rigidă.

- Spune-mi...

Atunci ea și-a lipit obrazul de mîna lui și l-a rugat cu disperare, în șoaptă:

- Ajută-mă, ajută-mă să mor, Carlo; trebuie să mă ajuți, te rog! nu știu cum; n-am curajul, puterea.

- Să mori? - a întrebat tânărul zîmbind. - Ce spui? De ce?

- Să mor, da! - a reluat ea, sufocată de suspine. - Învață-mă cum să fac. Tu ești medic. Scapă-mă de agonia asta, te rog! Trebuie să mor. Nu există alt leac pentru mine. Doar moartea.

El a fixat-o uimit. Și ea a ridicat ochii să-l privească, dar imediat i-a închis la loc, cu o nouă grimasă pe față și tresărind, cuprinsă de un fior neașteptat, foarte puternic.

- Da, da - a zis apoi cu hotărîre. - Eu, da, Carlo: sînt pierdută! pierdută!

Instinctiv D'Andrea și-a retras mîna, pe care ea o mai ținea între ale sale.

- Cum! Ce spui? - a bîlbîit.

Fără a-l privi, ea și-a dus un deget la buze, apoi a arătat spre ușă:

- De-ar ști! Să nu-i spui nimic, te implor! Mai întîi ajută-mă să mor; dă-mi, dă-mi ceva: o să-l beau ca pe un medicament; voi crede că e un medicament, pe care mi-l dai tu; doar să fie imediat! Vai, n-am curaj, n-am curaj! De două luni, vezi, mă zbat în agonia asta, fără a găsi puterea, felul de-a pune capăt. Poți tu să mă ajuți, Carlo, ce zici?

- Să te ajut? - a repetat Carlo, încă rătăcit de uimire.

Eleonora a întins din nou mîinile pentru a-l prinde de un braț și, privindu-l cu ochi imploratori, a adăugat:

- Dacă nu vrei să mă ajuți să mor, n-ai putea... în vreun alt fel... să mă salvezi?

D'Andrea, la această propunere, a înțepenit ca niciodată, încruntîndu-se cu asprime.

- Te implor, Carlo! - a insistat ea. - Nu pentru mine, nu pentru mine, ci ca să nu afle Giorgio. Dacă tu crezi că am făcut ceva pentru voi, pentru tine, acum ajută-mă, salvează-mă! Trebuie să sfîrșesc astfel, după ce-am făcut atîtea, după ce-am suferit așa de mult? astfel, în această infamie, la vîrsta mea? Vai, ce mizerie! ce oroare!

- Dar cum, Eleonora? Dumneata! Cum s-a întîmplat? Cine a fost? - a zis D'Andrea, negăsind, în fața mesajului ei îngrozitor, decît această întrebare pentru curiozitatea lui înspăimîntată.

Din nou Eleonora a arătat spre ușă și și-a acoperit fața cu mîinile:

- Nu-mi mai aduce aminte! Nu pot să mă gîndesc la asta! Deci nu vrei să-l cruți pe Giorgio de o asemenea rușine?

- Dar cum? - a întrebat D'Andrea. - Un delict, să știi! Ar fi un dublu delict. Mai bine spune-mi: nu s-ar putea altfel... remedia?

- Nu! - a răspuns ea, cu hotărâre, întunecându-se. - Gata. Am priceput. Lasă-mă! Nu mai pot...

Și-a prăbușit capul pe speteaza jilțului, și-a întins membrele: istovită.

Carlo D'Andrea, cu ochii înțepeniți după lenti-lele groase de miop, a așteptat o vreme, fără a-și găsi vorbele, neștiind încă dacă să dea crezare acelei dezvăluiri și neizbutind să-și închipuie cum de femeia aceea, pînă atunci un exemplu, o oglindă a virtuții, a abnegației, a putut să cadă în greșeală. E posibil? Eleonora Bandi? Păi ea a refuzat în tinerețe, de dragul fratelui ei, atîtea partide, una mai avantajoasă decît alta! Cum de tocmai acum, cînd tinerețea i-a trecut... - Eh! dar poate tocmai de asta...

A privit-o și bănuiala, în fața acelui trup așa de voluminos, a dobîndit brusc, în ochii lui, care era slăbănog, un aspect nerușinat și obscen.

- Hai, du-te - i-a spus deodată, nervoasă, Eleonora, care chiar fără să-l privească, în liniștea aceea, simțea pe ea oroarea țepăună a bănuiei din ochii lui. - Du-te, du-te și spune-i lui Giorgio, ca să facă repede cu mine ce vrea. Du-te.

D'Andrea a ieșit, în mod aproape automat. Ea și-a înălțat puțin capul pentru a-l vedea cum iese; apoi, îndată ce-a închis ușa, a căzut în poziția dinainte.

II

După două luni de frămîntare groaznică, acea mărturisire a stării în care se afla a ușurat-o, în mod nesperat. I s-a părut că ce-a fost mai greu a trecut deja.

Acum, nemaiavînd puterea de a lupta, de a rezista la chinuri, urma să se lase în voia sorții, oricare va fi aceasta.

Fratele ei, în curînd, va intra și o va ucide? Ei, foarte bine! Nu mai avea dreptul la nici un respect, la nici o milă. Își făcuse într-adevăr, față de el și față de celălalt ingrat, mai mult decît datoria, dar într-o singură clipă a pierdut rodul tuturor faptelor ei bune.

A clipit, cuprinsă iar de scîrbă.

În adîncul conștiinței, se simțea totuși dureros de răspunzătoare pentru greșeala sa. Da, ea, ea care atîția ani de zile a avut puterea de-a rezista în fața impulsurilor tinereții, ea care păstrase în suflet mereu sentimente curate și nobile, ea care și-a considerat propriul sacrificiu ca pe o datorie: într-o clipă, pierdută! Oh, mizerie! mizerie!

Singurul argument pe care simțea că-l poate invoca în sprijinul ei, ce valoare avea oare în fața fratelui său? Putea să-i spună: "- Uite, Giorgio,